नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार

वर्ष ३९ | अंक ११ | नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार | साउन २०७२ | जुलाइ-अगस्ट २०१५

चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीति सार्वजनिक

गभर्नर डा. चिरंजीवि नेपालले आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति साउन ७ गते सार्वजनिक गर्नुभएको छ। गभर्नर डा. नेपालले केन्द्रीय बैंकको नेतृत्व सम्हाल्नु भएपछि पहिलो पटक जारी भएको यो मौद्रिक नीति गत वैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्वमा केन्द्रित रहेको छ। समष्टिगत माग व्यवस्थापन मार्फत मुद्रास्फीति नियन्त्रण तथा वित्तीय पहुँच अभिवृद्धिको विषयलाई समेत यस मौद्रिक नीतिले सम्बोधन गरेको छ।

यस मौद्रिक नीति सम्बन्धी विस्तृत जानकारी 'समाचार'को आगामी अङ्कमा प्रकाशित गरिने छ। (मौद्रिक नीतिको सारांश तथा पूर्ण पाठ बैंकको वेवसाइट www.nrb.org.np मा उपलब्ध छ।)

व्यवस्थापन गोष्ठी - २०७२ सम्पन्न

गभर्नर डा. चिरन्जीबि नेपालले व्यवस्थापन गोष्ठी- २०७२ को उद्घाटन गर्नुभयो। उक्त गोष्ठी असार १० र ११ गते आयोजना गरिएको थियो।

सो गोष्ठीलाई सम्बोधन गर्नुहुँदै गभर्नर डा. नेपालले गोष्ठी भविष्योन्मुख तथा परिणाममुखी हुनुपर्ने र गोष्ठीका निष्कर्षबाट बैंकको सुसंचालनमा सहयोग पुग्नुपर्ने धारणा राख्नु भयो। गोष्ठीबाट पारित कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्नेपर्ने कुरामा जोड दिँदै उहाँले नेपाल राष्ट्र बैंकले पुँजीगत खर्च गर्न नसके त्यो चिन्ताजनक हुने विचार व्यक्त गर्नुभयो। स्रोत र साधनको पूर्ण सदुपयोगिताका लागि उहाँले मितव्ययिता, प्रभावकारिता एवम् पारदर्शितामा जोड दिनुभयो। बैंकले आन्तरिक रुपमा समष्टिगत आर्थिक स्थायित्वमा केन्द्रित हुनुपर्ने तथा अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा समेत बैंकको कार्यदक्षता देखिनुपर्ने भएकाले सेवा प्रवाहको गुणस्तर अभिवृद्धिमा जोड दिन उहाँले आग्रह गर्नुभयो।

डेपुटी गभर्नर महाप्रसाद अधिकारीले बैंकको सार्वजनिक छवि बढ्दो क्रममा रहेको उल्लेख गर्दै महाविपत्तिको अवस्थामा पनि सेवालाई सुरक्षित राख्न सफल भएकोमा बैंक परिवारलाई धन्यवाद दिनुभयो। उहाँले नतिजामुखी भएर अघि बढ्न बैंक परिवारलाई सुझाव दिनुभयो।

दोस्रो दिन संचालित सत्रको अध्यक्षता डेपुटी गभर्नर गोपालप्रसाद काफ्लेले गर्नुभएको थियो। सो क्रममा उहाँले गभर्नरको जुझारुपन र कर्मचारीको आत्मबल तथा व्यावसायिकताको कुशल संयोजनले बैंकको आगामी यात्रा प्रभावकारी हुने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो। सबैको कार्यकुशलता र असल आचरणले नै आधुनिक केन्द्रीय बैंकको अवधारणा सार्थक

afBL @ k]hdf

डेपुटी गभर्नर गोपालप्रसाद काफ्ले भारत भ्रमणमा

डेपुटी गभर्नर गोपालप्रसाद काफ्ले Embassy of Nepal, New Delhi ले Federation of Indian Chamber of Commerce and Industry (FICCI) सँगको सहकार्यमा ९ जुलाइका दिन मुम्बईमा आयोजना गरेको Rebuild Nepal: Trade and Investment Opportunities in Nepal विषयक सेमिनारमा सहभागी हुनुभयो।

भूकम्प पछिको नेपालको पुनर्निर्माणको लागि भारतीय लगानीकर्ताहरुलाई आमन्त्रण गर्ने र पर्यटनको लागि नेपाल सुरक्षित रहेको जानकारी दिई भारतीय पर्यटकहरुलाई आकर्षित गर्ने उद्देश्यले आयोजित सो सेमिनारमा मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै डेपुटी गभर्नर काफ्लेले नेपालको पुनर्निर्माणमा संलग्न हुने भारतीय लगानीकर्ताहरुलाई उपलब्ध हुने लगानीका अवसरहरुका बारेमा प्रकाश पार्नुभयो।

सो सेमिनारमा अनुसन्धान विभागका कार्यकारी निर्देशक डा. मीनबहादुर श्रेष्ठ र विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका का. मु. कार्यकारी निर्देशक भिष्मराज ढुंगाना समेत सहभागी हुनुहुन्थ्यो। उहाँहरुले नेपालको समष्टिगत आर्थिक अवस्था, भूकम्पबाट भएको क्षति, लगानी वातावरण र लगानीका संभावित क्षेत्रहरुका सम्बन्धमा तथ्याङ्क सहितको विश्लेषणात्मक कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नु भएको थियो।

कार्यपत्र प्रस्तुति पछिको छलफलमा भारतीय लगानीकर्ता तथा व्यवसायीहरुले नेपालमा लगानीको अवसर, कानुनी व्यवस्था, लगानी प्रक्रिया, प्रतिस्पर्धाको अवस्थाका साथै आर्थिक तथा वित्तीय परिसूचकहरुको बारेमा जिज्ञासा राखेका थिए।

डेपुटी गभर्नर अधिकारी APG बैठकमा

डेपुटी गभर्नर महाप्रसाद अधिकारी Bank for International Settlements (BIS) ले स्विट्जरल्याण्डमा आयोजना गरेको The 2015 Annual General Meeting of the Bank for International Settlements मा सहभागी भई असार १५ गते फर्कनु भयो। उहाँ सो कार्यक्रममा भाग लिन असार १० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भएको थियो।

भूकम्प प्रभावित बैंक तथा वित्तीय संस्था र ऋणीलाई छुट तथा सुविधा

२०७१ साल चैत मसान्तमा असल कर्जा हुने भूकम्प प्रभावित ऋणीले २०७२ असोज मसान्तसम्ममा साँवा, ब्याज वा किस्ता रकम तिरेमा २०७२ असारमा असल कर्जामा वर्गीकरण गर्न सकिने र असुली ढिला भएको कारणबाट ऋणीसँग कुनै प्रकारको ब्याज वा शुल्क लिन नपाइने व्यवस्था गरिएको छ। यसैगरी एकपटकका लागि एक वर्षसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्था स्वयम्ले कर्जा पुनरतालिकीकरण गर्न वा ग्रेस अवधि थप्न सक्ने र यस्तो कर्जालाई असल कर्जामा वर्गीकरण गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ। एक वर्षभन्दा बढी अवधिका लागि पुनरतालिकीकरण गर्नका लागि भने नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिनुपर्ने छ। यसैगरी रियलस्टेट शीर्षकमा गएको कर्जाको जोखिम भार गणना र आम्दानी खर्च लेखाङ्कन सम्बन्धी व्यवस्थामा समेत केही छुट प्रदान गरिएको छ। यसका अतिरिक्त भूकम्प प्रभावित जिल्लामा (उपत्यका बाहेक) प्रधान कार्यालय रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थामध्ये प्रधान कार्यालय भवन क्षतिग्रस्त भएकालाई रु. ५० लाख शून्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा दिने, अनिवार्य मौज्दात र विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह अपर्याप्त भएमा २०७३ असार मसान्तसम्म हर्जाना नलगाउने व्यवस्था गरी तथ्याङ्क विवरण पेश गर्न समेत २०७३ असार मसान्तसम्म सहज बनाइएको छ।

Non MICR चेकको क्लियरिङ भदौ मसान्तसम्म

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहकहरुलाई चेक जारी गर्दा MICR चेक मात्र जारी गर्नेपर्ने, बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ग्राहकहरुसँग भएका पुराना (Non MICR) चेकको क्लियरिङ भदौ मसान्तसम्म मात्र पूर्ववत् रुपमा हुने र सो पश्चात MICR चेकको मात्र क्लियरिङ हुने व्यवस्था गरिएको छ। २०७२ असोज १ गते भन्दा अघि खिचिएका Non MICR चेकहरु २०७२ असोज मसान्तसम्मका लागि सोमवार र विहिवार गरी हप्ताको २ दिन मात्र NCHL ECC प्रणालीमा Non Standard Session मार्फत क्लियरिङ हुने व्यवस्था गरिएको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागले जनाएको छ।

सन् २००५ अघि निष्काशन भएका भा. रु. नोट नोभेम्बर ३० भित्र सटही गरिसक्नु पर्ने

भारतीय रिजर्व बैंकले जुन २५, २०१५ मा सूचना प्रकाशन गरी सन् २००५ भन्दा अगावै जारी गरिएका पुराना डिजाइनका भारतीय नोटहरु चलन चल्तीबाट हटाउन आगामी डिसेम्बर ३१, २०१५ सम्ममा त्यस्ता सबै नोटहरु सटही गर्न तथा बैंक खातामा जम्मा गरिसक्न भारतीय सर्वसाधारणहरुलाई सूचना जारी गरेको सन्दर्भमा उल्लिखित मिति पश्चात त्यस्ता पुराना नोटहरु भारतीय रिजर्व बैंकले स्वीकार नगर्ने र नेपाल राष्ट्र बैंकले पनि स्वीकार नगर्ने हुँदा सन् २००५ अगावै जारी भएका भारतीय नोटहरु आफ्नो साथमा रहेको भए भारतीय रिजर्व बैंकले तोकेको समय भन्दा १ महिना अगावै नोभेम्बर ३०, २०१५ (२०७२ मंसिर १४) सम्म नेपाल राष्ट्र बैंकबाट विदेशी मुद्रा कारोवार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था, मनिचेञ्जर वा अन्य संस्थाहरुमा सटही गरिसक्नु हुन र सबै इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले त्यस्ता नोट डिसेम्बर १, २०१५ भित्र आफूलाई अनुकुल पर्ने नेपाल राष्ट्र बैंकको बैंकिङ कार्यालयमा बुझाइ सक्नुहुन विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागले सूचना जारी गरेको छ।

HRMISS को कार्यान्वयन

HRMISS का विभिन्न Module हरु कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। यस अनुसार कर्मचारीको हाजिरी, बिदाको रेकर्ड आदिलाई कागजरहित बनाइएको छ। बिदाको निवेदन Online का माध्यमबाट दिनुपर्ने र सोको स्वीकृति भए नभएको पनि Online मार्फत नै हेर्न सकिने बनाइएको छ। यसका लागि प्रत्येक कर्मचारीलाई युजर नेम र पासवर्ड उपलब्ध गराइएको छ। कर्मचारीको सेवा, स्वास्थ्य, शिक्षा, तालिम, पुरस्कार आदि सम्बन्धी विवरण पनि HRMISS मा राखिएको छ। HRMISS का सबै Module हरु कार्यान्वयनमा आएपछि कागजको प्रयोगमा कमी आउने र कार्य सम्पादन पनि छिटो र सहज रुपमा हुने अपेक्षा गरिएको छ।

! k]hsf] afFsL

व्यवस्थापन गोष्ठी...

हुने उहाँको आसय रहेको थियो। उहाँले संकट व्यवस्थापन र भौतिक पुनः निर्माणमा सहयोग गर्न सबैलाई आग्रह गर्नुभयो।

गोष्ठीमा बैंकका विभिन्न विभागद्वारा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सम्पन्न कामको समीक्षा गरिएको थियो। आर्थिक वर्ष २०७२/७३ का लागि विभिन्न विभागीय प्रमुख तथा उपत्यकाबाहिरका कार्यालय प्रमुखहरुले कार्ययोजना प्रस्तुत गर्नुभएको थियो।

गोष्ठीको समापन

गोष्ठीको समापनको अवसरमा गभर्नर डा. नेपालले बजेट पर्याप्त भएकोले कार्यान्वयनमा कमजोरी देखाउन नहुने उल्लेख गर्दै केन्द्रीय बैंकको अस्तित्व अन्य निकायभन्दा फरक हुनुपर्ने धारणा व्यक्त गर्नुभयो। केन्द्रीय बैंकका कर्मचारीले सानोतिनो कुरामा नअल्झिई देशको अर्थतन्त्र नै माथि उठाउने सोच राख्न उहाँले आग्रह गर्नुभयो। बैंकमा राम्रो काम गर्नेलाई पुरस्कार दिइने उल्लेख गर्नुहुँदै उहाँले बैंकको भौतिक संरचनामा ठुलो क्षति भएकाले सोको पुनर्निर्माणलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्न निर्देशन दिनुभयो। कार्ययोजना शतप्रतिशत पूरा हुनुपर्ने आवश्यकता औंल्याउनुहुँदै उहाँले गर्न नसक्ने कामलाई कार्ययोजनाबाट हटाउन सल्लाह दिनुभयो।

गोष्ठीमा विभागका तर्फबाट मन्तव्य व्यक्त गर्दै बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका कार्यकारी निर्देशक मनमोहनकुमार श्रेष्ठले जसरी उच्च व्यवस्थापनबाट व्यवस्थापन गोष्ठीप्रति संवेदनशीलता व्यक्त गरिएको छ त्यसै गरी कार्यान्वयन हुने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो। बैंकमा उत्प्रेरणाको पक्षलाई प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने आवश्यकता औंल्याउँदै उहाँले परिवर्तनको अनुभूति हुने गरी अघि बढ्न सुझाव दिनुभयो।

यसैगरी उपत्यका बाहिरका कार्यालयका तर्फबाट पोखरा कार्यालयका निर्देशक नीलम तिम्सिनाले बैंक परिवारभित्रका समस्याहरुलाई निराकरण गर्न कार्यान्वयनमा नै जानुपर्ने आवश्यकतामाथि प्रकाश पार्नुभयो। संस्थागत योजना विभागद्वारा आयोजित गोष्ठीमा सोही विभागका निर्देशक रमेश दाहालले गोष्ठीमा आआफ्नो तर्फबाट भूमिका निर्वाह गर्नुहुने सबैलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो। कार्यक्रमको सञ्चालन उपनिर्देशकद्वय गोविन्द नागिला र राजनविक्रम थापाले गर्नुभएको थियो।

नेपालको संविधान, २०७२ को प्रारम्भिक मस्यौदामा केन्द्रीय बैंकसँग सम्बन्धित व्यवस्थाका सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंकको सुझाव

पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान, २०७२ को प्रारम्भिक मस्यौदाको अनुसूची ४ मा केन्द्रीय बैंक, वित्तीय नीति, मुद्रा र बैंकिङ्ग, मौद्रिक नीति जस्ता विषयहरु संघको अधिकारको सूची भित्र समावेश भएको र अनुसूची ५ मा प्रदेशको अधिकारको सूचीमा बैंक तथा वित्तीय संस्था सहित अन्य विषयहरु पनि समावेश भएको सम्वन्धमा अनुसूची ५ मा रहेको बैंक तथा वित्तीय संस्था भन्ने विषयलाई देहाय अनुसार अनुसूची ४ मा समावेश गर्न आवश्यक रहेको ।

प्रस्तावित संविधानको मस्यौदामा रहेको व्यवस्था

क.स.	अनुसूची-४, संघको अधिकारको सूची अन्तर्गतका विषयहरु	क.स.	अनुसूची-५, प्रदेशको अधिकारको सूची अन्तर्गतका विषयहरु
३.	केन्द्रीय योजना, केन्द्रीय बैंक, वित्तीय नीति, **मुद्रा र बैंकिङ**, मौद्रिक नीति, विदेशी अनुदान, सहयोग र ऋण	२.	**बैंक तथा वित्तीय संस्था**, सहकारी संस्था, केन्द्रको सहमतिमा वैदेशिक अनुदान र सहयोग

संविधानको मस्यौदामा हुनुपर्ने व्यवस्था

क.स.	अनुसूची-४, संघको अधिकारको सूची अन्तर्गतका विषयहरु	क.स.	अनुसूची-५, प्रदेशको अधिकारको सूची अन्तर्गतका विषयहरु
३.	केन्द्रीय योजना, केन्द्रीय बैंक, वित्तीय नीति, मुद्रा, **बैंक तथा वित्तीय संस्था,** मौद्रिक नीति, विदेशी अनुदान, सहयोग र ऋण	२.	सहकारी संस्था, केन्द्रको सहमतिमा वैदेशिक अनुदान र सहयोग

अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास अनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु केन्द्रको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने र केन्द्रीय बैंकले नै मौद्रिक तथा वित्तीय नीति मार्फत् बैंक तथा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन गर्ने कार्य गर्दछ । नेपालमा पनि नेपाल राष्ट्र बैंकले केन्द्रीय बैंकको रुपमा मौद्रिक तथा वित्तीय स्थायित्व र भुक्तानी सन्तुलन कायम गर्ने जिम्मेवारी निर्वाह गर्दै आएको छ । अन्य कुराहरुका अतिरिक्त नेपाल राष्ट्र बैंकले बैंकहरुको बैंक तथा अन्तिम ऋण दाताको काम समेत गर्दछ । बैंक तथा वित्तीय संस्था केन्द्रको अधिकार भित्र पर्ने र यस व्यवस्थाले बैंकहरुको इजाजत, नियमन तथा सुपरिवेक्षण लगायतका कामहरुमा एकरुपता कायम भई वित्तीय स्थायित्व कायम गर्न सहज हुने हुन्छ । सार्क लगायत संसारका अधिकांश मुलुकहरुमा बैंक तथा वित्तीय संस्था केन्द्रीय बैंक अन्तर्गत नै रहने प्रचलन भएकोले नेपालमा पनि सोही अनुरुप बैंक तथा वित्तीय संस्था प्रदेशको अधिकार सूचीबाट हटाई संघको अधिकार सूचीमा मात्र राख्नु पर्दछ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु संघको अधिकार सूचीमा मात्र राख्नुपर्ने कारणहरु

अन्य मुलुकका केन्द्रीय बैंकले झै नेपालमा पनि केन्द्रीय बैंकले गर्ने मुख्य कार्यहरु मौद्रिक, वित्तीय तथा विदेशी विनिमय नीति केन्द्रीय स्तरबाटै तर्जुमा गर्नुपर्ने हुन्छ । यस क्रममा देहायका कारणले गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्वन्धी ईजाजत दिने, निमयन गर्ने तथा सुपरिवेक्षण गर्ने लगायतका सम्पूर्ण कार्यहरु समेत केन्द्रबाटै गर्न आवश्यक छ ।

१. **समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न:** अन्य देशका केन्द्रीय बैंकले झै नेपाल राष्ट्र बैंकले पनि केन्द्रीय बैंकिङ्ग कार्यहरु गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई मौद्रिक प्रसारण संयन्त्रको कार्यान्वयन गर्ने माध्यमको रुपमा लिएको हुन्छ । यसर्थ, मौद्रिक नीति संघीय मामिला भएको र मौद्रिक तथा वित्तीय स्थायित्व एवम् भुक्तानी सन्तुलन कायम गर्न तर्जुमा गरिने मौद्रिक तथा वित्तीय नीति कार्यान्वयनको निमित्त बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई संघको अधिकार सूचीमा मात्र राख्नु पर्ने हुन्छ ।

२. **मौद्रिक नीतिका उपकरणको प्रभावकारिता बढाउन:** मौद्रिक व्यवस्थापन गर्ने क्रममा उदार अर्थतन्त्रमा खुला बजार कारोबारलाई मौद्रिक नीतिको एक प्रमुख उपकरणको रुपमा लिइएको हुन्छ । केन्द्रीय बैंकले केन्द्रीय स्तरमा संचालन गर्ने खुला बजार कारोबारमा सहभागी हुन पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु संघकै अधिकार सूचीमा मात्र रहनु आवश्यक छ ।

३. **निक्षेपकर्ताको हित सुनिश्चित गर्न:** बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले संस्थापक तथा शेयरधनीहरुले लगानी गरेको पूँजीको तुलनामा धेरै ठूलो मात्रामा जनसाधारण तथा संगठित संस्थाहरुबाट निक्षेप संकलन गर्ने गर्दछन् । निक्षेपकर्ताको सम्पत्ति (निक्षेप तथा सेयर आदि) को संरक्षणको निमित्त यस्ता संस्थाहरुको नियमन र सुपरिवेक्षण अत्यन्त संवेदनशील हुन्छ । बैंक तथा वित्तीय संस्था कमजोर भएमा वा असफल भएमा आम सर्वसाधारणको सम्पत्ति डुब्ने र त्यसको दायित्व केन्द्र सरकारले लिनुपर्ने भएकोले समेत बैंक तथा वित्तीय संस्था केन्द्र अन्तर्गत मात्र राख्नु पर्ने हुन्छ ।

४. **प्रणालीगत जोखिम न्यून गर्न:** बैंकिङ क्षेत्रमा आन्तरिक तथा बाह्य कारणले कुनै एक संस्था असफल हुँदाको प्रभाव अन्य संस्थाहरुमा पनि पर्नगई देशभरका सबै वैंकहरुमा प्रणालीगत जोखिम (Systemic Risk) सिर्जना हुन सक्छ । त्यस्तो जोखिमको व्यवस्थापन गर्ने क्षमता केन्द्रसंग मात्र हुने भएकोले पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई केन्द्र मातहत मात्र राख्नुपर्ने हुन्छ ।

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग IMF प्रतिनिधि मण्डलद्वारा भेटवार्ता

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग Gerard J. Almekinders को नेतृत्वमा नेपाल भ्रमणमा रहेको IMF को प्रतिनिधिमण्डलले असार १३ गते उहाँको कार्यकक्षमा wrap up भेटवार्ता गऱ्यो। भेटवार्ताका अवसरमा Almekinders ले नेपाल सरकारद्वारा काठमाडौंमा आयोजित नेपालको पुनर्निर्माणका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन सफल रहेको उल्लेख गर्दै भूकम्पपछिको पुनर्निर्माणका लागि राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरणको गठन गर्ने कार्यको सराहना गर्नुभयो।

प्रतिनिधि मण्डलका प्रमुख Almekinders ले नेपाल राष्ट्र बैंकले पछिल्लो समय भूकम्पबाट प्रभावित ऋणीहरुलाई राहत स्वरुप ल्याइएको सहुलियत सम्बन्धी व्यवस्थाको दुरुपयोग भई खराब कर्जा पुनरतालिकीकरणका माध्यमबाट असल कर्जामा रुपान्तरण हुने जोखिमका बारेमा जिज्ञासा राख्नु भएकोमा गभर्नर डा. नेपालले यो सहुलियत निश्चित समयका लागि मात्र भएकोले यसले दीर्घकालीन रुपमा असर नपार्ने र सुपरिवेक्षणलाई प्रभावकारी बनाई सहुलियतको दुरुपयोग हुन नदिइने जानकारी दिनुभएको थियो।

IMF बाट नेपाललाई लिन प्रस्ताव गरेको Rapid Credit Facility (RCF) सम्बन्धी प्रारम्भिक कार्य गर्ने उद्देश्यले नेपाल आएको सो टोलीले RCF का विभिन्न पक्षका बारेमा नेपाल राष्ट्र बैंक, अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोगलगायतका निकायहरूसँग छलफल सम्पन्न गरेको छ।

नेपाल राष्ट्र बैंकले सम्पादन गर्ने कार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउनका लागि IMF ले दिएका सुझावहरुलाई गम्भीरता पूर्वक लिइने जानकारी समेत गभर्नर डा. नेपालले दिनुभएको थियो।

विभिन्न विकास बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको प्राप्ति (एक्विजिशन), मर्ज तथा एकीकृत कारोबार

मुक्तिनाथ विकास बैंक लिमिटेडले सिभिक डेभलपमेण्ट बैंक लि. को सम्पूर्ण सम्पत्ति तथा दायित्व सर्ने गरी प्राप्ति (एक्विजिशन) गरी मुक्तिनाथ विकास बैंक लिमिटेडकै नामबाट एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेको छ।

एनडिइपी डेभलपमेण्ट बैंक र राइजिङ डेभलपमेण्ट बैंक एक आपसमा गाभिई देव: विकास बैंक लिमिटेडको नामबाट, त्रिवेणी विकास बैंक लि., पब्लिक डेभलपमेण्ट बैंक लि. र ब्राईट डेभलपमेण्ट बैंक लि एक आपसमा गाभिई त्रिवेणी विकास बैंक लिमिटेड नामबाट तथा विश्व विकास बैंक लि. र फेवा फाइनान्स लि. एक आपसमा गाभिई फेवा विकास बैंक लिमिटेड नामबाट एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेका छन्।

यसैगरी, सगरमाथा मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लिमिटेड र पाटन फाइनान्स लिमिटेड एक आपसमा गाभिई सगरमाथा फाइनान्स लिमिटेडको नामबाट एकीकृत कारोबार सञ्चालन गरेका छन्।

k]hsf]afFL

नेपालको संविधान...

५. **वित्तीय साधन परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउदै प्रदेशहरु बीचको आर्थिक असमानता कम गर्न:** सबै प्रदेशहरुको आर्थिक एवम् वित्तीय अवस्था समान नहुने भएका कारण निक्षेप परिचालन तथा कर्जा प्रवाह गर्दा बढी सामर्थ्य भएको प्रदेशबाट कम सामर्थ्य भएको प्रदेशमा गर्न समेत बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संघीय स्तरको कार्यसंजाल आवश्यक हुने र यो काम बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई केन्द्र मातहत राख्दा मात्र सम्भव हुने हुन्छ।

६. **इजाजत दिने काम केन्द्रको मात्र हुने अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासलाई पालना गर्न:** संघीयता भएका अन्य मुलुकहरुमा पनि बैंक तथा वित्तीय संस्था खोल्न इजाजत दिने काम केन्द्र अन्तर्गत नै रहने गरेको पाइन्छ। बैंकिङ क्षेत्रमा हुन सक्ने अस्वस्थ प्रतिस्पर्धालाई निरुत्साहित गर्न र न्यून गुणस्तरका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई अस्तित्वमा आउन नदिन समेत बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु केन्द्र मातहत राख्नु वाञ्छनीय छ।

७. **नियमन तथा सुपरिवेक्षणको अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डको पालना गर्न:** बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नियमन तथा सुपरिवेक्षण Bank for International Settlements को BASEL Committee द्वारा प्रतिपादित आधारभूत सिद्धान्त लगायत अन्य अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुको मापदण्ड अनुसार गर्नुपर्ने भएकोले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा समेत वित्तीय क्षेत्रको विश्वसनीयता कायम गर्न पनि बैंक तथा वित्तीय संस्था केन्द्र अन्तर्गत राख्नु पर्ने हुन्छ।

८. **संघ र प्रदेशका बीच सहयोगात्मक सम्वन्ध बढाउन:** केन्द्र एवम् प्रदेश बीचको आपसी सहयोग र अन्तरनिर्भरता अभिवृद्धि गर्न पनि बैंक तथा वित्तीय संस्था केन्द्र अन्तर्गत राख्नुपर्ने हुन्छ। बैंक तथा वित्तीय संस्था संघ र प्रदेश दुवैको अधिकार क्षेत्रमा राख्दा अधिकार क्षेत्रबारे द्वन्द्व भैरहने सम्भावना हुने भएकोले समेत बैंक तथा वित्तीय संस्था केन्द्र अन्तर्गत मात्र राख्नुपर्ने हुन्छ।

निष्कर्ष

देशमा मौद्रिक, वित्तीय र विदेशी विनिमय नीति कार्यान्वयन गरी मूल्य स्थिरता तथा भुक्तानी सन्तुलन कायम गर्न र सबल वित्तीय प्रणालीको विकास गर्न पनि बैंक तथा वित्तीय संस्था संघको अधिकार सूचीमा मात्र राख्नु पर्ने हुन्छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नियमन, सुपरिवेक्षण लगायतका सम्पूर्ण कामहरु केन्द्रीय बैंकले नै गर्नुपर्ने भएको र मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयनको निमित्त पनि उक्त संस्थाहरु मौद्रिक प्रसारण संयन्त्रको माध्यमको रुपमा रहने भएकोले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई नेपालको संविधान, २०७२ को प्रारम्भिक मस्यौदामा प्रस्ताव गरिएको प्रदेशको अधिकारको सूचीबाट हटाई संघको अधिकार सूचीमा मात्र राख्न सुझाव गरिएको छ।

भूकम्पीय असरको आर्थिक पक्ष

गुणराज भट्ट

पृष्ठभूमि

वैशाख १२ को विनाशकारी भूकम्प र त्यसपछिका अनेक शक्तिशाली परकम्पपछि देशको अर्थतन्त्रमा पर्नसक्ने विभिन्न प्रभावहरुका बारेमा अनेक आँकलनहरु भएका छन् । भूकम्पबाट अर्बौं मूल्य बराबरको भौतिक क्षति तथा ८ हजारभन्दा बढीको मृत्यु र २२ हजार भन्दा बढी घाइते भएबाट यसले अर्थतन्त्रको सबै तह र तप्कामा नराम्रो प्रभाव पारेको छ । हालसालै केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले प्रकाशन गरेको आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को कुल गार्हस्थ उत्पादन (जीडीपी) को पूर्वानुमानबाट नै यसका केही संकेतहरु पाइसकिएको छ भने देशको अर्थतन्त्रमा परेको तत्कालीन प्रभावका अतिरिक्त अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन असर पर्ने निश्चित नै छ । तसर्थ, यस लेखमा यस विनाशकारी भूकम्पबाट देशको अर्थतन्त्रमा तत्कालै परेको प्रभावको बारेमा चर्चा गर्दै यस वर्षको संक्षिप्त परिदृश्य प्रस्तुत गरिएको छ ।

अर्थतन्त्रमा परेको तत्कालीन प्रभाव

भूकम्पका कारण आवासीय, व्यावसायिक तथा सरकारी घर/भवनहरु भत्कने तथा भूक्षयका कारण जनधनको व्यापक क्षति भएको छ । सरकारले घोषणा गरेको अति प्रभावित १४ जिल्ला (गोर्खा, धादिङ, नुवाकोट, रसुवा, काठमाण्डौ, ललितपुर, भक्तपुर, मकवानपुर, काभ्रेपलाञ्चोक, सिन्धुपाल्चोक, दोलखा, रामेछाप, सिन्धुली र ओखलढुङ्गा) जनसंख्या, क्षेत्रफल, घरपरिवार एवम् आर्थिक गतिविधिका हिसाबले महत्वपूर्ण छन् । यी अति प्रभावित जिल्लाहरुमा देशको कुल घरपरिवारको करिब २३ प्रतिशत तथा कुल जनसंख्याको २० प्रतिशत बसोबास गर्दछन् । अति प्रभवित क्षेत्रका कुल १२ लाख भन्दा बढी आवासीय घरमध्ये पचास प्रतिशतभन्दा बढी पूर्ण रुपमा क्षतिग्रस्त भएको प्रतिवेदन आएको छ भने केही जिल्ला (नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक आदि) पूर्ण रुपमा ध्वस्त (९९ प्रतिशत) भएका छन् । काठमाण्डौ उपत्यका देशको राजधानी एवम् पर्यटन लगायतका सेवा क्षेत्रका साथै उद्योग क्षेत्रमा समेत महत्वपूर्ण योगदान भएको स्थान हो । राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मिडियाहरुबाट समेत उपत्यका र आसपासका क्षेत्रमा व्यापक क्षति भएको समाचारहरु सम्प्रेषण भएबाट देश भित्रकै अन्य क्षेत्रका नागरिक र विदेशी पर्यटकमा नकारात्मक सन्देश प्रवाह भएको छ ।

भूकम्पका कारण भत्केका कैंयन पुरातात्विक तथा पौराणिक मठ मन्दिर, देवालय, चैत्य तथा गुम्बा लगायतका स्थलहरु अमूल्य छन् । साथै, सरकारी एवम् निजी घर/भवनमा पुऱ्याएको क्षतिको कारण शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत कैंयन सरकारी सेवाहरु प्रभावित हुन पुगे भने केही क्षेत्रमा उत्पादित वस्तु एवम् उद्योगहरुमा समेत क्षति पुगी उत्पादन सुचारु गर्ने अप्ठेरो परेको छ । कैंयन साना व्यवसायी, खुद्रा पसले तथा स्वरोजगार महिला/पुरुषहरु बेरोजगार भएका छन् भने नयाँ व्यवसाय शुरु गर्न पनि हिच्किचाउने अवस्था सिर्जना भएको छ । समग्रमा यी कारणहरुबाट आगामी वर्ष करिब ७ लाख थप जनतालाई गरिबीको रेखामुनि धकेल्ने (२.५ देखि ३.५ प्रतिशत) अनुमान गरिएको छ ।

भूकम्पका कारण देशको जीडीपीमा भूकम्प नजाँदाको अवस्थामा भन्दा करिब १.५ प्रतिशतले कमी आई ३.० प्रतिशतमा सीमित भएको प्रारम्भिक अनुमान छ । क्षेत्रगत आधारमा सबैभन्दा बढी उत्पादन ह्रास सेवा क्षेत्र (२.१ प्रतिशत) को भएको छ, जसमा यातायात, भण्डारण तथा संचार क्षेत्रको उत्पादनमात्र रु. ६ अर्बले कम भएको अनुमान छ (तालिका १) ।

तालिका १ : भूकम्प र आर्थिक वृद्धिमा असर

क्षेत्र	घाटा (रु. अर्बमा)	आर्थिक वृद्धिदर			
		२०७०/७१	२०७१/७२ सामान्य अवस्था	२०७१/७२ भूकम्प पछिको	घाटा
कृषि	२.३	२.९	२.३	१.९	०.४
उद्योग	६.२	६.२	४.६	२.६	२.०
सेवा	२२.७	६.४	६.०	३.९	२.१
जिडिपि घाटा	३६.५	५.१	४.५	३.०	१.५
प्रतिव्यक्ति आय (अमेरिकी डलर)		७१७	७८५	७६२	२३
सबैभन्दा बढी घाटा भएको क्षेत्र यातायात, भण्डारण तथा संचार	६.०	८.३	७.९	५.२	२.६

स्रोतः केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

भूकम्पको क्षति तथा पुनर्निर्माणका सम्बन्धमा गरिएको Post Disaster Need Assessment (PDNA) प्रतिवेदनले यस विपत्तिको भौतिक क्षति रु. ५१७ अर्ब तथा आम्दानी घाटा रु. १८९ अर्ब गरी जम्मा रु. ७०६ अर्बको वित्तीय क्षतिको आँकलन गरेको छ । यस्तो क्षति घरजग्गा क्षेत्रमा सबैभन्दा बढी रु. ३५१ अर्ब, कृषि, पर्यटन, उद्योग, कलकारखाना लगायतका उत्पादनमूलक क्षेत्रमा रु. १७८ अर्ब, यातायात, जलविद्युत् जस्ता पूर्वाधार क्षेत्रमा रु. ६७ अर्ब आदि रहेको अनुमान छ । यस्तो क्षतिलाई पुनर्निर्माण तथा पुनरुत्थान गरी पुरानै अवस्थामा फर्काउन रु. ६७० अर्ब आवश्यक पर्ने आँकलन गरिएको छ, जसमध्ये घरजग्गा क्षेत्रलाई मात्र कुल आवश्यक रकमको ४९ प्रतिशत खर्चिनु पर्ने अनुमान छ । साथै, शिक्षा क्षेत्रमा रु. ४० अर्ब र पर्यटन क्षेत्रमा रु. ३९ अर्बको वित्तीय आवश्यकता औंल्याइएको छ (तालिका २) । यस्तो कुल क्षतिमा निजी क्षेत्रको अंशमात्र ७६.५ प्रतिशत छ भने सार्वजनिक क्षेत्रको अंश २३.५ प्रतिशत छ ।

अघिल्लो वर्षको चैत-वैशाखको देशको आर्थिक स्थिति र यस वर्षको चैत-वैशाखको अवस्था तुलना गर्दा भूकम्पको प्रभाव केही क्षेत्रहरु देख्न सकिन्छ । २०७२ वैशाख महिनामा बैंकिङ प्रणालीमा करिब रु. ३९ अर्बले निक्षेप वृद्धि भएको छ । २०७१ वैशाखमा यस्तो निक्षेप ३ अर्ब भन्दा कमले बढेको थियो । तर कर्जा प्रवाह भने अघिल्लो वैशाखमा ७ अर्ब भन्दा बढी भएकोमा यस वर्ष नगन्य (एक अर्ब भन्दा कम) छ । आयात/निर्यात वृद्धिदरमा खासै परिवर्तन भएको देखिँदैन । सरकारी खर्चको वृद्धिदरमा समेत खासै चाप परेको देखिँदैन तर राजस्व संकलनमा कमी आएको छ । विदेशी नगद अनुदानमा अघिल्लो महिनाको तुलनामा वैशाख

af5L ^ k]hdf

भूकम्पीय असर...

महिनामा ४१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । उता विदेसिने कामदारको संख्या २०७२ वैशाखमा २०७१ चैतको तुलनामा ४० प्रतिशतले ह्रास आइ ३१ हजारमा सीमित हुन पुगेको छ, जबकि अघिल्लो वर्षको वैशाखमा ५४ हजार युवा रोजगारीका लागि विदेसिएका थिए । रेमिट्यान्स आय वैशाख महिनामा मात्र रु. ६३ अर्ब प्राप्त भएको छ, जुन मासिक प्राप्तिमा हालसम्मकै उच्च हो (तालिका ३) ।

तालिका २ः भूकम्पको भौतिक तथा आयमा क्षति र पुनर्निर्माण तथा पुनरुत्थानमा आवश्यक स्रोत

(रकम रु. अर्बमा)

क्षेत्र	क्षति	घाटा	जम्मा	प्रतिशत	आवश्यक वित्तीय स्रोत	
					रकम	प्रतिशत
सामाजिक क्षेत्र	३५५	५३.६	४०८.६	५७.८	४०७.७	६०.९
जसमध्ये घरजग्गा	३०३.६	४६.९	३५०.५	४९.६	३२७.८	४९.०
उत्पादनमूलक क्षेत्र	५८	१२०	१७८	२५.२	११५.६	१७.३
पूर्वाधार	५२.५	१४.३	६६.८	९.५	७४.३	११.१
अन्तर सम्बन्धित (Cross-Cutting)	५१.९	१.१	५२.९	७.५	७१.९	१०.७
कुल रकम	५१७.४	१८९	७०६.५	१००	६६९.५	१००

स्रोत : *Post Disaster Need Assessment Report, National Planning Commission*.

यस वर्षको परिदृश्य

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा पुनर्निर्माणका लागि सरकार तथा निजी क्षेत्रबाट गरिने खर्चका कारण उपभोग र पुँजी परिचालनमा वृद्धि भई वास्तविक क्षेत्र केही फस्टाउने देखिए तापनि भूकम्प अति प्रभावित जिल्लामा यस वर्ष कृषि उत्पादनमा प्रभाव पर्ने, पर्यटन क्षेत्रमा ह्रास आउने आदि कारणबाट अन्य क्षेत्रहरुको उत्पादन, उपभोग र रोजगारीमा समेत असर गर्ने हुनाले उल्लेख्य आर्थिक वृद्धि हुने संभावना भने कमै देखिन्छ । साथै, तराई क्षेत्रका मुख्य उत्पादनमूलक उद्योगहरुमा खासै असर नपरेको भए तापनि नयाँ निर्माण तथा भग्नावशेष हटाउन श्रमिकको माग बढ्ने हुनाले अन्य क्षेत्र (कृषि, उद्योग आदि) मा कामदारको अभाव हुने र ज्यालादरमा वृद्धि हुने संभावना पनि उत्तिकै छ । व्यापारी वर्ग तथा उपभोक्ता दुवैमा केही समय आत्मविश्वास घट्ने भएकोले समग्र व्यापार क्षेत्रमा यस वर्ष संकुचन आउने संभावना छ । आयातमा उच्च वृद्धि र निर्यातमा शिथिलता आई समग्रमा व्यापार घाटा बढ्ने देखिन्छ भने रेमिट्यान्स आयमा वृद्धि र वैदेशिक सहयोगका कारण देशको शोधनान्तर स्थिति भने बलियो हुने संभावना छ । वैदेशिक रोजगारीमा जान तत्काल केही कम भए तापनि हालको फ्रि भिसा/टिकट सम्बन्धी विवाद समाधान भएमा र नव निर्माण प्रक्रियामा थप रोजगारीको अवसर प्राप्त नभएमा विदेसिने प्रवृत्ति कायम रहने छ ।

तालिका ३ः भूकम्पको तत्काल अघि र पछिको देशको वर्तमान आर्थिक स्थिति (रकम रु. अर्बमा)

विवरण	अघिल्लो वर्षको चैत-वैशाख			यस वर्षको चैत-वैशाख		
	२०७० चैत	२०७१ वैशाख	वृद्धिदर	२०७१ चैत	२०७२ वैशाख	वृद्धिदर
स्वदेशी निक्षेप	१२४६.८	१२४९.९	०.३	१४५१.५	१४९०.७	२.७
विदेशी निक्षेप	७६.६	७५.६	-१.२	९०.२	९१.१	१.०
कर्जा प्रवाह	१०८१.२	१०८७.७	०.६	१३३०.०	१३३१.१	०.१
मुद्रा स्फीति दर	९.४	९.७	३.२	६.९	७.१	२.९
आयात	५२२.२	५८०.९	११.२	५७७.१	६२८.१	८.८
निर्यात	६८.१	७५.१	१०.३	६४.३	७१.०	१०.४
राजस्व संकलन	२५२.४	२८०.०	१०.९	२९१.५	३१२.९	७.४
खर्च	२२८.०	२६५.४	१६.४	२६५.३	३०८.४	१६.२
विदेशी नगद अनुदान	३५.४	४१.८	१८.०	२६.६	३७.४	४०.५
विदेशिने कामदार संख्या	४५,८५४	५४,१७३	१८.१	५२,२१०	३१,३७५	-३९.९
रेमिट्यान्स आय (साउन देखिको)	३९७.८	४४४.५	११.७	४२६.२	४८९.१	१४.८

स्रोत: देशको वर्तमान आर्थिक स्थिति, नेपाल राष्ट्र बैंक र वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धन विभाग ।

सरकारी खर्चमा हुने व्यापक वृद्धि, रेमिट्यान्स, वैदेशिक सहायतामा हुने वृद्धि आदिको कारण बैंकिङ प्रणालीको तरलता बढेर अन्ततः मुद्रा प्रदायमा चाप पर्नाले यस वर्ष मुद्रास्फीति केही बढ्न सक्ने संभावना छ । तथापि, भारतीय मूल्य वृद्धिले हाम्रो मूल्य निर्धारणमा ठूलै भूमिका खेल्ने र भारतको उपभोक्ता मूल्य ६ प्रतिशतकै हाराहारी हुने प्रक्षेपण रहेकोले यसबाट नेपाललाई राहत मिल्ने देखिन्छ । आगामी वर्ष निजी क्षेत्रबाट कर्जाको माग बढ्न सक्ने देखिए तापनि हाल बैंक तथा वित्तीय संस्थाले करिब दुई तिहाई कर्जा घरजग्गाको धितोमा प्रवाह गर्ने गरेको कारण रियल स्टेट क्षेत्रमा भएको व्यापक क्षति, सरकारले घर निर्माण तथा जग्गा किनबेचमा ल्याउने नयाँ मापदण्ड र निर्धारण हुने प्रक्रियाका कारण कर्जा प्रवाह तत्कालै उल्लेख्य रुपमा बढ्ने देखिदैन । अर्कोतिर बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले लगानी गर्ने जलविद्युत् परियोजनामा क्षति पुगेको कारण एकातिर तोकिएको समयमा आयोजनाहरु पूरा नहुने लगभग निश्चित जस्तै छ भने नयाँ लगानीका लागि बैंकहरु हिच्किचाउने संभावना छ । तसर्थ, यी विषयहरुमा नेपाल राष्ट्र बैंकले अहिले देखिनै सतर्कता अपनाउनु आवश्यक छ ।

निष्कर्ष

भूकम्प पछि कति चाँडो पुनर्निर्माण र पुनर्स्थापन गर्न सकिन्छ, त्यसैमा अर्थतन्त्र चलायमान हुने र आर्थिक विकासको गति भर पर्ने हुनाले केन्द्रीय बैंकले आफ्नो कदमलाई सरकारको पुनर्निर्माण र पुनर्संरचनासँग तलमेल मिलाउनु पर्दछ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट अपेक्षित कर्जा प्रवाह हुन नसक्ने र बजारमा तरलता बढ्दै जाने भएमा तरलता व्यवस्थापन चुनौतीपूर्ण हुन सक्दछ । तसर्थ, भूकम्प प्रभावित सर्वसाधारण, उद्योगी/व्यापारी वर्ग, साना तथा मझौला उद्यमी आदि सबैलाई उत्तिकै अवसर हुने गरी केन्द्रीय बैंकले विभिन्न प्रकार र भुक्तानी अवधिका वित्तीय उपकरणहरु बैंकिङ प्रणालीमार्फत् ल्याउन अभिप्रेरित गर्नु पर्दछ, जसले गर्दा मूल्य वृद्धिमा चाप र वित्तीय स्थायित्वमा असर पनि नपरोस् र सरकारको आर्थिक विकासको लक्ष्य पनि प्राप्त होस् ।

मौद्रिक नीति सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति तर्जुमा गर्नका लागि सरोकारवाला संघसंस्थासँग छलफल तथा सुझाव लिने उद्देश्यले अनुसन्धान विभागद्वारा असार १८ गते एक अन्तरक्रिया कार्यक्रमको आयोजना गरियो । सो कार्यक्रममा गभर्नर, डेपुटी गभर्नर, बैंकका उच्च पदाधिकारीका अतिरिक्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाका पदाधिकारी, बीमा, धितोपत्र बोर्ड लगायत सरोकारवाला निजी क्षेत्रका महानुभावहरुको उपस्थिति रहेको थियो ।

सो कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले सुस्त अर्थतन्त्रलाई उकास्न र गति दिन सहयोग पुग्ने मौद्रिक नीति निर्माण गर्नुपर्ने आवश्यकतामाथि प्रकाश पार्नुभयो । अनियन्त्रित आयात तथा कमजोर निर्यातका कारण उत्पन्न चरम व्यापार घाटाको स्थितिलाई दृष्टिगत गरी मौद्रिक नीति निर्माण गर्नपर्ने आवश्यकता माथि प्रकाश पार्दै उहाँले महाविपत्तिबाट प्रभावित अर्थतन्त्रलाई पुनर्जीवन प्रदान गर्नु अहिलेको आवश्यकता रहेको स्पष्ट पार्नुभयो ।

कार्यक्रममा अनुसन्धान विभागका कार्यकारी निर्देशक डा. मीनबहादुर श्रेष्ठले मौद्रिक नीति तर्जुमाको क्रममा सरोकारवालासँग छलफल गर्ने उद्देश्यले कार्यक्रम आयोजना गरिएको जानकारी दिनुभयो । उहाँले सरोकारवाला संस्थाबाट लिखित रुपमा सुझाव आइसकेको र बाँकी केही भएमा निर्धक्क भएर सुझाव दिन आग्रह गर्नुभएको थियो ।

सो कार्यक्रममा विस्तारकारी मौद्रिक नीति बनाउन, पुँजीको लागत घटाउन, लगानीको वातावरण निर्माणका लागि उद्यमीमैत्री नीति ल्याउन, युवा उद्यम लक्षित कार्यक्रममा लगानीको वातावरण बनाउन, बीमा क्षेत्रलाई वित्तीय क्षेत्रमा परिभाषित गर्न, छाया बैंकिङ सुपरिवेक्षण गर्न, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको मर्जरलाई थप सहुलियत प्रदान गर्न सुझाव प्राप्त भएको थियो । यसैगरी, भूकम्पपीडितका लागि प्रदान गरिने कर्जा सामूहिक आवास (Apartment) का लागि समेत व्यवस्था गर्ने, पूर्वाधारमा लगानीको वातावरण तयार गर्ने, तेस्रो पार्टी धितोमा पुनःमूल्याङ्कन गर्ने, साना तथा मझौला उद्यमका लागि थप सहुलियत दिने, हुण्डीलाई हतोत्साहन गर्ने, विपन्न वर्ग कर्जालाई थप सुरक्षित बनाउने लगायतका सुझाव प्राप्त भएको थियो ।

युवा स्वरोजगारका लागि गरिएको लगानीलाई लघुवित्तमा परिभाषित हुनुपर्ने, पुनर्निर्माणमा लघुवित्तको सहभागिता हुनुपर्ने सुझाव पनि प्राप्त भएको थियो ।

वीरगञ्जमा अन्तरक्रिया

नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्ज कार्यालय तथा बैंक सुपरिवेक्षण विभागको आयोजनामा वीरगञ्ज क्षेत्रका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखा प्रबन्धकहरु र आमन्त्रित उद्योगी व्यवसायीहरुसँग असार १८ गते वीरगञ्जमा बैंक सुपरिवेक्षण तथा वित्तीय क्षेत्रको समसामयिक व्यवस्थापन सम्बन्धमा अन्तरक्रिया सम्पन्न भयो ।

उक्त अन्तरक्रिया कार्यक्रममा डेपुटी गभर्नर महाप्रसाद अधिकारीले भा.रु. नगद कारोवारका प्रावधानहरु, ग्राहक पहिचान साथै कम जोखिमपूर्ण ग्राहकका लागि ल्याइएको सरलीकृत ग्राहक पहिचानको व्यवस्था, ब्याजदर कोरिडोर, बेस रेटको उपयोगिता, भुक्तानी प्रणालीको सरलीकरण, कर्जा लगानी र अनुगमनको प्रभावकारिता तथा कर्जा सूचना केन्द्रको क्षमता अभिवृद्धि आदिका बारेमा मन्तव्य राख्नु भयो । उहाँले वित्तीय प्रणालीमा रहने जोखिम न्यूनीकरणका लागि आवश्यक पर्ने प्रावधानहरु र व्यापार व्यवसायलाई आवश्यक हुने प्रबर्धनात्मक प्रावधान समेतमा सामञ्जस्य कायम गरी गहन गृहकार्य पश्चात मात्र निर्देशनहरु जारी गरिने कुरा पनि औंल्याउनु भयो ।

बैंक सुपरिबेक्षण विभागका का. मु. कार्यकारी निर्देशक लक्ष्मीप्रपन्न निरौलाले कर्जाको औचित्य र प्रयोग, वित्तीय विवरणका आधारमा कर्जा सुविधाका साथै वित्तीय अनुशासन तथा वित्तीय विवरणमा देखिएको कमी कमजोरी आदिका बारेमा मन्तव्य राख्नुभयो । वीरगञ्ज कार्यालयका निर्देशक बमबहादुर मिश्रले भा. रु. को भाडा भरौट र आयात वापतको भुक्तानी सम्बन्धी प्रावधानका साथै वित्तीय प्रणालीका समसामयिक विषयमा मन्तव्य राख्नु भएको थियो ।

कार्यक्रममा बहु बैंकिङ, कर्जा सूचना, जोखिम व्यवस्थापन, जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण, सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण, ग्राहक पहिचान लगायत समग्र वित्तीय क्षेत्रका विषयहरुमा अन्तरक्रिया भएको थियो । सहभागीहरुले पारिपासुको कठिनाइ, ऋणीको वास्तविक वित्तीय अवस्था तथा कर तिरेको विवरणमा एकरुपता नहुनु, जोखिम व्यवस्थापनका अभ्यासहरु, कर्जा सूचना अद्यावधिक गर्न नसकिएको, कालो सूचीका प्रावधानलाई अझ प्रभावकारी बनाउनु पर्ने, ग्राहक पहिचानका विषयलाई स्वचालित बनाउन नसकिनु, ग्राहक पहिचान सम्बन्धी आवश्यक कागजात माग्दा ग्राहकले झञ्झट महसुस गर्ने गरेको, भा. रु. नगदको उपलब्धता, खाता खोल्दा वित्तीय विवरण पेश गर्नुपर्ने, स्प्रेड दर, एडभान्स टु डाइरेक्टर, निर्देशनहरुको व्याख्यामा हुने समस्या, गुड फर पेमेन्टको चेकमा खातामा कट्टा गर्ने सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था, सूक्ष्म निगरानी सम्बन्धी व्यवस्था, एकाघर परिवारको व्याख्या, ब्याजदर कोरिडोर, साख श्रेणीकरण, विपन्न वर्ग कर्जा लगायतका विषयमा जिज्ञासा, प्रतिक्रियाका साथै राय सुझाव पेश गरेका थिए ।

कार्यक्रममा बैंक सुपरिवेक्षण विभागका का. मु. कार्यकारी निर्देशक निरौलाका साथै उपनिर्देशकद्वय किरण पण्डित र वासुदेव भट्टराईले बैंक सुपरिवेक्षण तथा वित्तीय क्षेत्रको समसामयिक व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रस्तुतीकरण गर्नुभएको थियो भने वीरगञ्ज कार्यालयका उपनिर्देशक श्री कृष्णप्रसाद शर्माले स्वागत मन्तव्य राख्नु भएको थियो ।

गरिबी निवारणका लागि सहकारीको भूमिका महत्वपूर्णः गभर्नर डा. नेपाल

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले साना किसान विकास बैंक लिमिटेडद्वारा रुपन्देहीको मंगलापुरमा आयोजित सल्यान, गुल्मी र अर्घाखाँची जिल्लाका ६ वटा साना किसान कृषि सहकारी संस्थाको संयुक्त हस्तान्तरण समारोहको असार २७ गते उद्घाटन गर्नुभयो ।

सो समारोहलाई सम्बोधन गर्ने क्रममा गभर्नर डा. नेपालले विश्वका विकसित मुलुकहरुमा सहकारीमा आबद्ध हुनेहरुको संख्या नेपालको तुलनामा अत्यधिक रहेको तथ्यमाथि प्रकाश पार्नु हुँदै सहकारीको मर्म अनुरुप सञ्चालन नभएका र गलत प्रवृत्ति र आचरण भएका व्यक्तिहरु संलग्न भएकै कारण जनतामा सहकारीप्रति नकारात्मक धारणा उत्पन्न हुँदै गएको बताउनु भयो । साना किसान विकास बैंक र कृषि सहकारी संस्था लिमिटेडबाट सञ्चालित कृषि सहकारीमा त्यस्तो समस्या हालसम्म नपाएको जानकारी दिनु हुँदै गभर्नर डा. नेपालले ती सहकारी संस्थाहरुको सराहना समेत गर्नुभयो । साना किसान विकास बैंकको पहलमा स्थापना भएका संस्था त्यस क्षेत्रका साना सिमान्तीकृत कृषकलाई आर्थिक गतिविधि विस्तार गर्न, आय आर्जन गर्न, रोजगारी र सामाजिक उत्थानमा सहयोगी हुने विश्वास समेत उहाँले व्यक्त गर्नुभयो । वैदेशिक रोजगारीबाट आफ्नो मुलुक फर्केका व्यक्तिहरुले साना किसान कृषि सहकारीमा आबद्ध भई विदेशामा सिकेको सीप र ज्ञानलाई उपयोग गरी राम्रो आम्दानी गरेको पाउँदा आफूलाई निकै खुशी लागेको गभर्नर डा.

नेपालले बताउनु भयो । सहकारीमार्फत गरिबी कम गर्न सकिने विचार व्यक्त गर्दै उहाँले युवाशक्तिलाई स्वरोजगारीतर्फ उन्मुख गराई विदेश पलायन हुनबाट रोक्न पनि साना किसान विकास बैंकले सरोकारवाला पक्षसँगको समन्वयमा आवश्यक भूमिका निर्वाह गर्ने विश्वास समेत व्यक्त गर्नुभयो । साना किसान कृषि सहकारी लिमिटेडबाट सञ्चालित कार्यक्रममा साना किसान विकास बैंक लि., कृषि मन्त्रालय र किसानका लागि उन्नत बीऊ कार्यक्रम लगायत अन्य संघसंस्थाहरु आबद्ध रहेको हुनाले यस्ता कार्यक्रमको निरन्तरताको लागि आफ्नो तर्फबाट सक्दो प्रयास गर्ने जानकारी पनि उहाँले दिनुभयो ।

साना किसान कृषि सहकारी लि. मा आबद्ध सल्यान, गुल्मी र अर्घाखाँचीका साना किसानहरुले आउँदा दिनमा आफ्नो सहकारीलाई आफै व्यवस्थापन गर्न सक्छन् भन्ने विश्वास लिएर संस्था हस्तान्तरण भएको धारणा राख्दै सहकारीका सदस्य साना किसानहरु नेतृत्व चयनमा सजग हुनुपर्ने धारणा गभर्नर डा. नेपालले व्यक्त गर्नुभयो । महिला समूहबाट सञ्चालित प्रायः सबै कार्यक्रमहरु सफल बनेको आफ्नो अनुभव रहेको बताउनु हुँदै उहाँले तालिम प्राप्त महिलाहरुले आफ्नो छरछिमेकमा रहेका अन्य दिदी बहिनीहरुलाई साना किसान कृषि सहकारीमा संलग्न गराई उनीहरुमा पनि उद्यमशीलताको विकास गरी गरिबी निवारणतर्फ उन्मुख गराउनु पर्ने धारणा राख्नु भयो ।

नेपाल राष्ट्र बैंकले लिने आगामी नीतिगत व्यवस्था लगानी मैत्री हुनु पर्ने

(गभर्नर डा. नेपालद्वारा बैंकको पोखरा कार्यालयको स्थलगत भ्रमण)

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले असार ४ गते पोखरा कार्यालयको स्थलगत भ्रमण गर्नुभयो । भ्रमण पश्चात् आयोजित अन्तरक्रिया कार्यक्रममा मन्तव्य व्यक्त गर्दै गभर्नर डा. नेपालले मुलुकका लागि आवश्यक औपचारिक वित्तीय सेवा सहज रुपमा प्रवाह गर्न नेपाल राष्ट्र बैंक प्रतिबद्ध रहेको जानकारी दिनुभयो ।

विनाशकारी भूकम्पबाट उत्पन्न अप्ठ्यारो परिस्थितिमा पनि कुशलतापूर्वक सेवा प्रदान गरी आफ्नो दायित्व पुरा गरेको र सार्वजनिक क्षेत्रबाट समेत सो कार्यको सराहना भएको पाइएको हुँदा यसमा नेपाल राष्ट्र बैंकका कर्मचारीहरु पनि प्रशंसाका पात्र भएको कुरा बताउनु भयो । यस क्षेत्रका जनता र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको लागि पोखरा कार्यालय केन्द्रीय बैंकको प्रतिनिधि भएकोले राष्ट्र बैंककै सार्वजनिक छवि राम्रो बनाउन यहाँका कर्मचारीको महत्वपूर्ण भूमिका हुने बताउनु भयो । बैंक रहे कर्मचारी रहने, कर्मचारी रहे युनियन रहने भन्नुहुँदै गभर्नर डा. नेपालले कर्मचारी वर्गबाट पनि हालको जटिल अवस्थालाई मनन् हुनेछ भन्ने अपेक्षा राख्नुभयो । देशको समष्टिगत आर्थिक स्थितिबारे चर्चा गर्दै गभर्नर डा. नेपालले यो वर्ष मुलुकको आर्थिक वृद्धि न्यून दरमा बढ्ने देखिएको र हालैको भूकम्पबाट बैंकको कार्यालय भवन क्षतिग्रस्त भएको बैंकका लागि आगामी वर्ष झनै चुनौतीपूर्ण हुने धारणा व्यक्त गर्नुभयो । नेपाल राष्ट्र बैंकले लिने आगामी नीतिगत व्यवस्था लगानी मैत्री हुनु पर्ने अन्यथा विदेशी लगानी आउन कठिन हुने बरु नेपालमा आइसकेका लगानी समेत बाहिरिने सम्भावना हुने उहाँले स्पष्ट पार्नुभयो । पोखरा क्षेत्रको पर्यटन आगमनलाई सुधार गर्न यो क्षेत्र सुरक्षित छ भन्ने सूचना पर्यटन व्यवसायीहरूले प्रवाह गर्नु पर्ने धारणा गभर्नर डा. नेपालले राख्नुभयो । यस अघि स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्दै पोखरा कार्यालयका निर्देशक नीलम तिम्सिनाले कार्यालयका गतिविधि बारे जानकारी दिनु भएको थियो ।

अन्तरक्रिया कार्यक्रम पश्चात् कार्यालयमा रहेका विभिन्न युनियनका पदाधिकारीहरूले गभर्नर डा. नेपालसमक्ष आ-आफ्नो समस्या, गुनासा तथा सुझावहरू राख्नुभएकोमा उहाँले ती समस्याको समाधान तथा उचित सुझावहरूको कार्यान्वयन आगामी दिनहरुमा क्रमशः गर्दै लगिने आश्वासन दिनु भयो ।

सूचना

नेपाल राष्ट्र बैंक समाचारका लागि samachar@nrb.org.np नामको वेब ठेगाना संचालनमा ल्याइएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंक समाचारमा प्रकाशनार्थ आर्थिक लेखहरु तथा समाचार सामग्रीहरु पठाउँदा सोही ठेगानामा इमेल गर्नुहुन अनुरोध छ ।

गभर्नर डा. चिरन्जीबि नेपालबाट साना किसान विकास बैंकको १४ औं वार्षिकोत्सवलाई सम्बोधन

गभर्नर डा. चिरन्जीबि नेपालले साना किसान विकास बैंकको १४ औं वार्षिकोत्सव कार्यक्रमलाई असार २२ गते प्रमुख अतिथिको रूपमा सम्बोधन गर्नुभयो ।

सम्बोधनको क्रममा गभर्नर डा. नेपालले साना किसान विकास बैंकले कृषि विकास बैंकको उत्तराधिकारीका रूपमा कर्तव्य निर्वाह गरिरहेको धारणा राख्नुभयो । कृषि क्षेत्रको विकासका लागि कृषि विकास बैंक स्थापना भए पनि वाणिज्य बैंकमा स्तरोन्नति भएपछि कृषकहरुबाट टाढा भएको आशङ्का सो बैंकद्वारा प्रबर्द्धित साना किसान विकास बैंकको कार्यले मेटाएको उल्लेख गर्नुहुँदै उहाँले सीमान्तीकृत वर्गको आय आर्जनका लागि उक्त बैंकले महत्वपूर्ण सहयोग गरिरहेको धारणा व्यक्त गर्नुभयो ।

जग्गा खण्डीकरणका कारण नेपालमा धेरैजसो परिवारले थोरै जग्गामा कृषि व्यवसाय गर्नु परिरहेको तथ्यमा प्रकाश पार्नुहुँदै उहाँले व्यावसायिक कृषिका लागि साना किसानमा गरिएको लगानी खेर नजाने धारणा राख्नुभयो । भर्खरै आएको विनाशकारी भूकम्पका कारण २.५ प्रतिशतले गरिबी बढ्न सक्ने आँकलन गरिएको जानकारी दिँदै उहाँले वातावरणीय परिवर्तनले पनि साना किसान नै पीडित बन्नुपर्ने बाध्यात्मक अवस्था रहेकाले सोबाट उनीहरुलाई बचाउनुपर्नेमा जोड दिनुभयो ।

गभर्नर डा. नेपालले नेपालमा कृषि क्षेत्रबाट नै गरिबी न्यूनीकरण गर्न मद्दत पुग्ने मन्तव्य राख्नुभयो । उहाँले इजरायलजस्तो सुख्खा जमिनयुक्त स्थानमा समेत उच्च स्तरको उत्पादन र उत्पादकत्व सम्भव भएको उदाहरण दिँदै नेपालको उर्वर पहाडी भूभागका सम्भावनालाई पहिचान गरेर कृषिको सम्भावनालाई व्यापकता प्रदान गर्नुपर्ने उल्लेख गर्नुभयो । नेपालका विद्यार्थीलाई कृषिको व्यावसायिकता र व्यावहारिक ज्ञान हासिल गर्ने अवसर प्रदान गरेकामा इजरायली राजदूतलाई धन्यवाद दिनुहुँदै गभर्नर डा. नेपालले विद्यार्थीमा गरिएको लगानीले अर्थतन्त्रमा गुणक प्रभाव पर्ने स्पष्ट पार्नुभयो । नेपालको जनशक्ति विदेश पलायन भइरहेको सन्दर्भमा उहाँले युवामा गरिएको लगानीबाट नै युवा पलायन रोक्न सकिने धारणा व्यक्त गर्नुभयो ।

वित्तीय जोखिम व्यवस्थापनमा सजगता आवश्यक

(सन्दर्भः जोखिम व्यवस्थापन गोष्ठी-२०७२)

गभर्नर डा. चिरन्जीबि नेपालले वित्तीय क्षेत्रको नियमक निकायको हैसियतले नेपाल राष्ट्र बैंक मुलुकको वित्तीय जोखिम व्यवस्थापनमा सजग र विवेकशील बन्नुपर्ने विचार व्यक्त गर्नु भएको छ । संस्थागत योजना विभागद्वारा असार ९ गते आयोजित जोखिम व्यवस्थापन गोष्ठी- २०७२ मा मन्तव्य व्यक्त गर्दै उहाँले सो विचार व्यक्त गर्नु भएको हो ।

गभर्नर डा. नेपालले उक्त गोष्ठीमा कुनै पनि संस्था जोखिमरहित हुनै नसक्ने धारणा राख्नुभयो । संस्था खोली विभिन्न कारोवार गर्नु जोखिम सिर्जना गर्नु नै हो भन्दै उहाँले बैंक जोखिम व्यवस्थापन गरेर अघि बढ्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्नुभयो । अहिलेको भूमण्डलीकरणको युगमा सूचनाप्रविधि जोखिम उच्च रहेको चर्चा गर्दै उहाँले जुनसुकै प्रकारका जोखिम विद्यमान भए पनि आपसी समन्वय र सहकार्यबाट जोखिम न्यूनीकरण गर्दै जानुपर्नेमा जोड दिनुभयो ।

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ मा भएको व्यवस्था अनुसार बैंकले हरेक वर्ष बैंकको जोखिम व्यवस्थापन अद्यावधिक गर्नुपर्ने प्रावधान अनुरुप बैंकका जोखिम पहिचान, सोको न्यूनीकरणका सम्बन्धमा गरिएका प्रयास र आगामी दिनमा लिनुपर्ने नीतिगत निर्णयका सम्बन्धमा छलफल गर्ने उद्देश्यले आयोजना गरिएको सो गोष्ठीमा डेपुटी गभर्नर गोपालप्रसाद काफ्लेले समयक्रमसँगै नयाँ नयाँ जोखिमहरु सिर्जना हुने हुनाले यसको पहिचान गरी न्यूनीकरणमा ध्यान दिनुपर्ने बताउनुभयो । राष्ट्रिय विपत्तिमा पनि बैंकको काम कारवाही निरन्तर सुचारु राख्नु सकिएकाले बैंकको ख्याति सम्बन्धी जोखिम न्यूनीकरण भएको छ भन्नुहुँदै उहाँले आगामी दिनमा बैंकका सर्वपक्षीय जोखिमको न्यूनीकरणमा अझ बढी लाग्नुपर्ने बताउनुभयो । डेपुटी गभर्नर महा प्रसाद अधिकारीले जोखिम न्यूनीकरणको पहिलो जिम्मेवारी सम्बन्धित विभाग वा कार्यालयको नै हुने स्पष्ट पार्दै प्राकृतिक प्रकोपसम्बन्धी जोखिम न्यूनीकरणमा थप ध्यान दिनुपर्ने अनुभव सुनाउनुभयो । महत्वपूर्ण निर्णय गर्दा सम्भावित जोखिमको पनि उल्लेख गर्ने परिपाटी बसाल्न सकिए अझ राम्रो हुने धारणा राख्दै उहाँले व्यवस्थापन भनेको नै जोखिम व्यवस्थापनका लागि हो भन्ने बुझ्नुपर्ने बताउनु भयो ।

बैंकका सञ्चालक समिति सदस्य तथा जोखिम व्यवस्थापन समितिका संयोजक प्रा. डा. श्रीराम पौडेलले समग्र मुलुकको मुद्रास्फीति, वित्तीय व्यवस्था, तरलता, विदेशी विनिमय क्षेत्रको व्यवस्थापकको हैसियतले बैंकको जोखिम उच्च रहने उल्लेख गर्दै जोखिम पहिचान र त्यसको प्राथमिकीकरणका साथै न्यूनीकरणमा नै नेपाल राष्ट्र बैंकको सफलता निर्भर रहने स्पष्ट पार्नुभयो ।

कार्यक्रमको आयोजक संस्थागत योजना विभागका कार्यकारी निर्देशक महेश भट्टराईले 'नेपाल राष्ट्र बैंकका विद्यमान जोखिम व्यवस्थापन र न्यूनीकरणका लागि भएका प्रयासहरु' विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै बैंकका वित्तीय, बजार, सञ्चालन लगायतका जोखिमका बारेमा विस्तृत प्रकाश पार्नुभएको थियो । उहाँले यस अन्तर्गत पर्ने प्राकृतिक प्रकोप जोखिम र सूचनाप्रविधि सम्बन्धी जोखिम उच्च रहेको स्पष्ट पार्दै यसतर्फ बैंकले थप ध्यान दिनुपर्ने स्पष्ट पार्नुभएको थियो । छलफलको क्रममा कार्यकारी निर्देशक तथा निर्देशक लगायतले बैंकका भूकम्प अघि र पछिको समयमा जोखिममा कति फरक आयो भन्ने कुराको विश्लेषण गर्दै अघि बढ्नुपर्ने कुरामा जोड दिँदै नोटको भण्डारण, छाया बैंकिङ, बैंकिङ अपराध, छिमेकी देशको ब्याजदर, नोट जलान, प्रकोप व्यवस्थापन भूकम्पका कारण उत्पन्न मनोवैज्ञानिक त्रास जस्ता विषयलाई पनि सम्बोधन गर्नुपर्ने विषयमा विस्तृत छलफल भएको थियो ।

कार्यक्रममा स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै निर्देशक डा. भुवनेश पन्तले बैंकमा विकास गरिएको जोखिम पहिचान तथा व्यवस्थापनबाट बैंकको सर्वपक्षीय जोखिम न्यूनीकरणमा सहयोग पुगेको र आगामी दिनमा थप प्रगति हुने विश्वास व्यक्त गर्नुभएको थियो भने निर्देशक रमेश दाहालले धन्यवाद मन्तव्य दिनु भएको थियो । कार्यक्रममा उद्घोषणको जिम्मेवारी उपनिर्देशक हुमाकान्त पन्थीले बहन गर्नुभएको थियो ।

अन्तर्राष्ट्रिय तालिम तथा सेमिनारमा सहभागिता

विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक हरिप्रसाद काफ्ले Bank for International Settlements (BIS) ले China मा आयोजना गरेको FSI-EMEAP Regional Seminar on Stress Testing: Supervisory Techniques and Bank Practices मा भाग लिन असार ६ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भई १२ गते स्वदेश फर्कनु भयो। वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक हरिप्रसाद सुवेदी पनि सो सेमिनारमा सहभागी हुनुहुन्थ्यो।

जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका निर्देशकद्वय देवकुमार ढकाल र नरेश शाक्य तथा सामान्य सेवा विभागका निर्देशक मुकुन्दकुमार क्षेत्री SEACEN ले Malaysia मा आयोजना गरेको SEACEN Advanced Signature Leadership Course मा भाग लिन असार ४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भई १५ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

विराटनगर कार्यालयका निर्देशक दिपकबहादुर थापा Central Bank of Sri Lanka ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Interest Rate and Exchange Rate Dynamics: Impact on Banking Operation विषयक कार्यक्रममा भाग लिन असार ६ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भई १३ गते स्वदेश फर्कनु भयो। जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक तीर्थराज श्रेष्ठ तथा सहायक निर्देशक जनकराज सापकोटा, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक कृष्णहरि पुडासैनी र बैंकिङ कार्यालयका सहायक निर्देशक रमा मैनाली पनि सो कार्यक्रममा सहभागी हुनुहुन्थ्यो।

विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक विजया बस्नेत क्षेत्री, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रका सहायक निर्देशक प्रल्हाद गिरी र मुद्रा व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक मदनकुमार श्रेष्ठ Central Bank of Sri Lanka ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Communication and External Relationship Management for Banks विषयक कार्यक्रममा भाग लिन असार १ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भई ९ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

सामान्य सेवा विभागका उपनिर्देशक मातृकाप्रसाद पौडेल र विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक हरिगोविन्द महर्जन Guarantco ले Singapore मा आयोजना गरेको Seminar on Project Financing मा भाग लिन असार १२ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भई १८ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

बैंक सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशक सुशिल बिजुक्षे Monetary Authority of Singapore (MAS) ले Singapore मा आयोजना गरेको 20th MAS Banking Supervisor\'s Training Program मा भाग लिन असार ५ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भई १३ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशक खगराज सापकोटा, सिद्धार्थनगर कार्यालयका सहायक निर्देशकहरु माधवराज ढकाल र शिबुकुमार विश्वकर्मा तथा पोखरा कार्यालयका सहायक निर्देशक शालीग्राम गौडेल रेग्मी Central Bank of Sri Lanka ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Effective Credit Appraisal and Credit Risk Management विषयक कार्यक्रममा भाग लिन असार २२ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भई २९ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक राजनप्रसाद अधिकारी Standard Charted Bank Limited ले Singapore मा आयोजना गरेको Asia Reserve Managers Exchange Workshop मा भाग लिन असार १४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भई २१ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

संस्थागत योजना विभागका सहायक निर्देशक रामेश्वर पोखरेल Central Banking Publications ले Singapore मा आयोजना गरेको Central Bank\'s Investment Forum and National Assets and Liability Management विषयक कार्यक्रममा भाग लिन असार २० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भई २६ गते स्वदेश फर्कनु भयो।

यसैगरी, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशक ऋषिराम आचार्य, पोखरा कार्यालयका सहायक निर्देशक देवेन्द्रराज लम्साल र जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका प्रधान सहायक हरिदास वैष्णव CICTAB ले India मा आयोजना गरेको Restructuring and Strengthening Agricultural Rural Financing Institutions विषयक कार्यक्रममा भाग लिन असार १९ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भई ३० गते स्वदेश फर्कनु भयो।

विराटनगर समाचार

स्वागत तथा विदाई समारोह

सरुवा भई विराटनगर कार्यालयमा हाजिर हुनु भएका निर्देशक रामु पौडेलको स्वागत र विराटनगर कार्यालयबाट जनशक्ति व्यवस्थापन विभागमा सरुवा हुनु भएका निर्देशक दीपकबहादुर थापाको विदाई कार्यक्रम असार २२ गते विराटनगर कार्यालयमा सम्पन्न भयो। सो कार्यक्रममा नेपाल राष्ट्र बैंकमा लामो समय कार्यरत रही यसै वर्ष विराटनगर कार्यालयबाट अवकाश प्राप्त गर्नुहुने आठजना पूर्व कर्मचारीहरु तथा विदाई भई जानुहुने निर्देशक थापालाई मायाको चिनो प्रदान गरिएको थियो।

उक्त स्वागत तथा बिदाई कार्यक्रममा निर्देशक रामु पौडेलले व्यवस्थापन र युनियनको आपसी समन्वय र सहयोगमा संस्थाले अपेक्षित लक्ष्य हासिल गर्नसक्ने भएकाले सम्बन्ध सुमधुर बनाउन दुबै पक्ष उतिकै चनाखो हुनुपर्ने बताउनु भयो। निर्देशक दीपकबहादुर थापाले आफ्नो कार्यकालमा आफूलाई सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण कर्मचारीहरुलाई धन्यवाद दिनुभयो। कर्मचारी युनियनका अध्यक्षहरुले व्यवस्थापन र कर्मचारी युनियनको सम्बन्ध बारेमा आ–आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभयो।

पुरस्कार वितरण कार्यक्रम

नेपाल राष्ट्र बैंकको ६०औं वार्षिकोत्सवको उपलक्ष्यमा विराटनगर कार्यालयमा आयोजना गरिएका विभिन्न प्रतियोगितात्मक कार्यक्रममा सहभागी भई विजयी हुनुहुने कर्मचारीहरुका सन्ततिहरु तथा रक्तदान कार्यक्रममा सहभागी हुने कर्मचारी तथा कर्मचारीका परिवारहरुलाई निर्देशक रामु पौडेलले पुरस्कार, उपहार तथा प्रमाणपत्र प्रदान गर्नुभयो।

योग शिविर सञ्चालन

योग साधनाबाट मन, मस्तिष्क तथा शरीर स्वस्थ राख्न मद्दत पुग्ने हुनाले यसलाई दैनिक जीवनमा समावेश गरी शरीर स्वस्थ तथा जीवन सुखी बनाउन विराटनगर कार्यालय र पतञ्जली योग समिति मोरङको सहकार्यमा असार २२ गतेदेखि २८ गतेसम्म विराटनगर कार्यालय भवनमा एकहप्ते योग शिविर संचालन भयो। सो योग कार्यक्रमको उद्घाटन निर्देशक श्री रामु पौडेलले गर्नु भएको थियो।

कामकाज/सरुवा

विराटनगर कार्यालयका निर्देशक दीपकबहादुर थापा जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग (कामकाज) मा, जनकपुर कार्यालयका निर्देशक पिताम्बर भण्डारी अनुसन्धान विभागमा, अनुसन्धान विभागका निर्देशक सुनिल उदाश विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागमा, वित्त व्यवस्थापन विभागका निर्देशक ऋषिकेश भट्ट वित्तीय जानकारी एकाइमा र वित्तीय जानकारी एकाइका निर्देशक मुकुन्द महत जनकपुर कार्यालयमा सरुवा हुनु भएको छ ।

यसैगरी, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागका निर्देशक एजिन्द्रप्रसाद लुईंटेल सामान्य सेवा विभाग (कामकाज) मा तथा बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका निर्देशकद्वय रामु पौडेल र विश्रुत थापा क्रमशः विराटनगर र धनगढी कार्यालयमा सरुवा हुनु भएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका उपनिर्देशक मातृकाप्रसाद पौडेल सामान्य सेवा विभाग (कामकाज) मा, लघुवित्त प्रबर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक दिपक के. सी. सामान्य सेवा विभाग (कामकाज) मा, सामान्य सेवा विभागका सहायक निर्देशक राजु पौडेल बैंक सुपरिवेक्षण विभाग (कामकाज सामान्य सेवा विभाग) मा र विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक विना ढकाल पौडेल विराटनगर कार्यालयमा सरुवा हुनु भएको छ ।

सामान्य सेवा विभागका प्रधान चालक शिवराज अधिकारी नेपालगञ्ज कार्यालय (कामकाज) मा, सामान्य सेवा विभागकै उपप्रधान चालकहरु गोविन्द महर्जन र कृष्ण नकर्मी क्रमशः मुद्रा व्यवस्थापन विभाग (कामकाज) र वीरगञ्ज कार्यालय (कामकाज) मा तथा विराटनगर कार्यालयका नायब सञ्चार चालक मुकुन्द नेपाल अनुसन्धान विभागमा सरुवा हुनु भएको छ ।

अनुसन्धान विभागका उपसहायक कुमार पण्डित सामान्य सेवा विभागमा, जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका का. स. प्रथम जगतबहादुर बस्नेत आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागमा, मुद्रा व्यवस्थापन विभागका का. स. द्वितीय शान्तालक्ष्मी द्योला विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागमा र वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागका का. स. तृतीय निर्मला अधिकारी जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग (कामकाज) मा सरुवा हुनु भएको छ ।

का. मु. मुकरर/सरुवा

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक रविन्द्र महर्जन, बैंक सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक बिमलराज खनाल र बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रका उपनिर्देशक विनोदराज आचार्य निर्देशक पदमा कायम मुकायम मुकरर हुनु भएको छ । सरुवा भएको विभागमा हाजिर भएको मितिदेखि कायम मुकायम लागु हुने गरी उहाँहरुको क्रमशः वित्त व्यवस्थापन विभाग, बैंकिङ कार्यालय र वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागमा सरुवा भएको छ ।

बढुवा/पदस्थापन/नयाँ नियुक्ति

विभिन्न विभाग/कार्यालयमा अधिकृत तृतीयस्तरमा कार्यरत प्राविधिक सेवातर्फका सहायक निर्देशकहरु आन्तरिक मूल्यांकनका माध्यमबाट सोही सेवातर्फको अधिकृत द्वितीयस्तर (उपनिर्देशक) पदमा बढुवा भई कार्यरत रहेकै विभाग/कार्यालयमा पदस्थापन हुनु भएको छ । यसरी बढुवा भई पदस्थापन हुनेमा गभर्नरको कार्यालयका रामप्रसाद राजभण्डारी, सामान्य सेवा विभागका वासुदेव श्रेष्ठ तथा मिना ढकाल र मुद्रा व्यवस्थापन विभागका लोकेन्द्रप्रसाद अर्याल हुनुहुन्छ ।

यसैगरी, प्राविधिक सेवातर्फकै अधिकृत तृतीयस्तर (सहायक निर्देशक) पदमा मुद्रा व्यवस्थापन विभागका केशव महर्जन र सामान्य सेवा विभागका विनोद शाक्य आन्तरिक मूल्यांकनकै माध्यमबाट बढुवा भई कार्यरत रहेकै विभागमा पदस्थापन हुनु भएको छ ।

रामप्रसाद न्यौपानेले सिद्धार्थनगर कार्यालयको सहायक तहमा नयाँ नियुक्ति पाउनु भएको छ ।

बढुवा हुनुहुने सबैलाई र नयाँ नियुक्ति पाउनु हुने न्यौपानेलाई **समाचार**को हार्दिक बधाई !

ग्रेड मिलान

एउटै मितिको नियुक्ति समूहका कर्मचारीहरु मध्ये पछिल्ला वर्षहरुमा बढुवा हुनेको भन्दा अघिल्ला वर्षहरुमा बढुवा हुनेको ग्रेड रकम कम भएको अवस्था रहेका कर्मचारीहरुको असमान ग्रेड संख्या थप गरी मिलान गरिएको छ । यस व्यवस्थाबाट बैंकका १३० जना कर्मचारीहरु लाभान्वित हुनु भएको छ ।

अवकाश

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक पञ्चनारायण प्रजापतिलाई २०७१।०८।०१ देखि लागु हुने गरी २०७२।०३।०१ मा अवकाश दिइएको छ ।

नेपालगञ्ज कार्यालयका प्रधान सहायक अशोककुमार गोडिया र गभर्नरको कार्यालयका का. स. प्रथम लिलानाथ थपलिया ३० वर्से सेवा अवधिका आधारमा बैंक सेवाबाट अवकाश हुनु भएको छ ।

नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लिमिटेडको शेयरको अंकित मूल्य समायोजन

नेपाल राष्ट्र बैंकले व्यवस्थापन नियन्त्रणमा लिई नियुक्त अधिकारी (व्यवस्थापन समूह) बाट संचालन भई आएको समस्याग्रस्त वित्तीय संस्था नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लिमिटेडको सम्पत्तिको वास्तविक मूल्य प्रतिविम्बित हुने गरी शेयरको अंकित मूल्य अनुपात समायोजन गर्ने र सो कार्य सम्पादन हुनासाथ उपयुक्त बैंक वा वित्तीय संस्थासँग मर्जर गराउने वा प्राप्ति सम्बन्धी प्रक्रिया अघि बढाउने सिलसिलामा संस्थाको चुक्ता पुँजी तथा सम्पत्ति दायित्वको गणना गर्न चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट्सबाट मूल्यांकन लेखापरीक्षण (Due Diligence Audit) सम्पन्न गराउँदा खुद सम्पत्ति (Net Worth) प्रति शेयर मूल्य रु. ११.४७ कायम हुन आएकोले साविकमा कायम रहेको संस्थाको चुक्ता पूँजी रु.२,०३,४२,८८,०००।- बाट घटाई रु. २३,३३,३२,८३४।- कायम गर्ने तथा कुल शेयर कित्ता २३,३३,३२८ कायम गरी सम्पूर्ण शेयरधनीहरुको शेयर संख्या र रकम सोही अनुपातमा समायोजन गर्ने निर्णय भएको समस्याग्रस्त संस्था रिजोलुसन महाशाखाले जनाएको छ ।

पुरस्कार वितरण तथा कविता वाचन

राष्ट्रव्यापी अन्तरक्याम्पस स्तरीय आर्थिक लेख प्रतियोगिताका उत्कृष्ट प्रतिभाहरुलाई गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले असार २९ गते पुरस्कार तथा प्रमाणपत्र प्रदान गर्नुभयो । सो प्रतियोगितामा **नेपाल ल क्याम्पसका रोशनकुमार झा प्रथम, शंकरदेव क्याम्पसका स्मृति धिताल तथा जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरीका हेमसागर तिम्सिना द्वितीय र नेपाल ल क्याम्पसकै कुञ्जन शाह तृतीय** हुनुभएको थियो । पुरस्कार राशी प्रथम, द्वितीय र तृतीयका लागि क्रमशः रु. ४०,०००।-, रु. ३०,०००।- र रु. २०,०००।- रहेको थियो ।

बैंकको ६० औं वार्षिकोत्सवको उपलक्ष्यमा आयोजना गरिएको सो प्रतियोगिताको पुरस्कार वितरण कार्यक्रम वैशाख १४ गते राखिएको भए पनि वैशाख १२ गतेको भूकम्पका कारण उक्त कार्यक्रम स्थगित भएकाले २०२ औं भानुजयन्तीको अवसरमा असार २९ गते पुरस्कार तथा प्रमाणपत्र वितरण कार्यक्रम आयोजना गरिएको हो ।

सो कार्यक्रममा गभर्नर डा. नेपालले मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै पुरस्कृत प्रतिभाहरुलाई बधाई दिनुभयो । आदिकवि भानुभक्त आचार्यको बारेमा बोल्दै उहाँले नेपाली भाषा तथा संस्कृतिको विकासमा भानुभक्तको अतुलनीय योगदान रहेको विचार व्यक्त गर्नुभयो । लोकभाषाको उन्नयन र प्रवर्द्धनमा आदिकवि आचार्यले रामायण महाकाव्य मार्फत दिएको योगदानलाई नेपाल र नेपालीले चिर काल पर्यन्त सम्झिरहने बताउनु हुँदै उहाँले नेपाली भाषालाई साझा भाषाका रुपमा विकास गर्नमा भानुभक्तको विशेष योगदान रहेको चर्चा गर्नुभयो । डेपुटी गभर्नर गोपालप्रसाद काफ्लेले व्यक्तिगत सम्पत्तिको उपयोग समाजका लागि भएमा नै सार्थक सम्पत्ति हुने र उद्यम नगर्ने मान्छे ज्यूदै मर्ने सन्देश भानुभक्तले दिएको उल्लेख गर्नुभयो । भ्रष्टाचार विरुद्धको व्यङ्ग्यात्मक प्रस्तुति हेर्दा भानुभक्तमा समाजबोध उच्च रहेको देखिने धारणा उहाँले व्यक्त गर्नुभयो ।

कार्यक्रममा भानुभक्तलाई स्मरण गर्दै कविता वाचन गरिएको थियो । अतिथि कवि अनिल पौडेल तथा नेपाल राष्ट्र बैंकका कविहरु वासुदेव अधिकारी, डा. गोपालप्रसाद भट्ट, डा.वामदेव सिग्देल, गोकुल अधिकारी, डा.मीनबहादुर श्रेष्ठ, भागवत आचार्य, डा.गुणाकर भट्ट, चिन्तामणि शिवाकोटी, राजनविक्रम थापा, इन्दुदेवी थपलिया, रमेश दाहाल, सुरेश पन्त, जयन्ती चापागाईं, सरिता पौडेल, बबिता ढुङ्गाना लगायतले कविता वाचन गर्नुभएको थियो । वाचित कवितामाथि मिर्मिरे पत्रिकाका सम्पादक केदारप्रसाद आचार्यले समीक्षा गर्नु भएको थियो ।

p4/0f **गोरखापत्र दैनिक**

८ असार २०७२

सम्पादकीय

पुनर्निर्माणका लागि मार्ग प्रशस्त

राष्ट्रपति डा. रामवरण यादवले 'भूकम्पबाट भएको क्षतिका लागि राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण अध्यादेश–२०७२' सोमबार स्वीकृत गर्नुभएपछि भूकम्पोत्तर पुनर्निर्माण तथा नवनिर्माणका निम्ति मार्ग प्रशस्त भएको छ। मन्त्रिपरिषद्को बैठकले स्वीकृतिका लागि आइतबार राष्ट्रपतिसमक्ष उक्त अध्यादेश प्रस्तुत गरेको सर्वविदितै छ। भूकम्पग्रस्त क्षेत्रमा युद्धस्तरमै कार्यक्रम अघि बढाउन चालिएको अग्रसारितालाई निकै सकारात्मक मानिएको छ। अब प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा एउटा पुनर्निर्माण परामर्श समिति गठन हुनेछ भने प्रधानमन्त्रीकै अध्यक्षतामा अर्को राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण पनि गठन हुनेछ। पुनर्निर्माण परामर्श राष्ट्रिय समितिमा सम्पूर्ण मन्त्री, विपक्षी दलका नेता, पूर्वप्रधानमन्त्रीहरू, संविधानसभामा रहेका सबै दलका मुख्य नेता, प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत, योजना आयोगका उपाध्यक्ष, मुख्यसचिव, योजना आयोगका सदस्य, नेपाल राष्ट्र बैंकका गभर्नर, प्रधानमन्त्रीद्वारा तोकिएका सचिव, आयोगका पूर्वउपाध्यक्षहरू तथा २५ जना लब्धप्रतिष्ठित व्यक्ति अथवा विज्ञहरू सदस्य रहनेछन्। प्रधानमन्त्रीकै अध्यक्षतामा गठन हुने राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरणमा चाहिं चार जना मन्त्री, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत, राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्ष, मुख्यसचिव र तीनजना विज्ञहरू रहनेछन्।

राष्ट्रिय परामर्श समिति अन्तर्गत प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नियुक्त गरिने, नीतिनिर्माण र अनुगमनका लागि संयन्त्र बनाइने, उजुरीका लागि अलग्गै संयन्त्र खडा गरिने, विदेशी परामर्शदाताका लागि छुट्टै समिति रहने व्यवस्था रहेको छ। राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरणले सुरक्षा निकाय, प्रशासनसंयन्त्र, दातृनिकाय, निजी क्षेत्र आदिसँग सहकार्य गरेर अघि बढ्ने भएकाले प्राधिकरण निकै शक्तिशाली निकाय बन्ने र यसका काम, कारबाही निकै प्रभावकारी ठहरिने विश्वास गरिएको छ। प्राधिकरणले भूकम्पबाट अतिप्रभावित क्षेत्रको घोषणाका लागि सरकारलाई सिफारिस गर्ने, योजना, बजेट तयार गर्ने, प्राथमिकता निर्धारण गर्ने, पुनर्निर्माण अथवा बस्ती विकासका काममा जग्गा आवश्यक परे, त्यसको समेत व्यवस्था गर्नेछ। भूकम्पबाट विस्थापितलाई पुनः स्थापना, स्थानान्तरणका निम्ति उपयुक्त थलो पहिचान गरी जग्गा एकीकरण तथा बस्ती विकासका काम प्राधिकरणले गर्नेछ भने उसलाई जोसुकैको जग्गामा प्रवेश गर्ने अधिकार रहेको छ। कसैको कुनै भौतिक संरचना हटाउनुपर्ने भएमा कानूनबमोजिम क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने भए दिई नपर्ने भए नदिएर पनि हटाउनसक्ने व्यवस्था छ। जोखिमयुक्त संरचना हटाउन अथवा भत्काउन आदेश दिने र आदेशको पालना नभएमा भत्काइदिने र सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाबाट सरकारी बाँकीसरह खर्च असुलउपर गर्नसक्ने अधिकार पनि प्राधिकरणको छ। प्राधिकरणले सरकारी निकायलाई निर्देशन दिनसक्ने र निर्देशन पालना नभएमा सम्बद्ध निकायका प्रमुख अथवा राष्ट्रसेवकलाई प्रचलित कानून बमोजिम एक महिनाभित्र कारबाही गरी प्राधिकरणलाई जानकारी दिनुपर्ने व्यवस्था अँगालिएको छ।

प्राधिकरणका काम, कारबाही, प्रशासनिक तथा पुनर्निर्माणका लागि भएका खर्चलाई पारदर्शी बनाउन हरेक महिना प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्था पनि छ। नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी सरकारले जुनसुकै बेला प्राधिकरण विघटन गर्नसक्छ। महाविनाशकारी भूकम्पले क्षतिग्रस्त बनाएका संरचनाको पुनर्निर्माणका लागि सहायता जुटाउने उद्देश्यले आउँदो बिहीवार राजधानीमा आयोजना गर्न थालिएको अन्तर्राष्ट्रिय दातृसम्मेलनमा पछिल्लो क्रियाशीलताले विशेष प्रभाव पार्ने अपेक्षा राखिएको छ। नेपाली कांग्रेस, नेकपा (एमाले), एनेकपा माओवादी तथा मधेशी जनाधिकार फोरम (लोकतान्त्रिक)बीच संविधान निर्माण लगायतका विषयमा सम्पन्न १६ बुँदे सहमतिले अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको उत्साह बढाएको पक्ष पनि यतिखेर स्मरणीय बनेको छ। अध्यादेशका सम्बन्धमा असहमत रहे पनि एनेकपा माओवादीले समेत पुनर्निर्माणको अभियानमा अभूतपूर्व योगदान पुर्‍याउने आशा राखिनु पक्कै गलत हुँदैन। सरकार, विपक्षी दल, नागरिक समाज तथा सर्वसाधारणको समेत यो राष्ट्रिय महायज्ञमा सक्दो सहयोग पुग्नैपर्छ। यतिखेर, भूकम्पले धराशयी बनाएका सम्पदाको पुनर्निर्माणको प्रश्न मात्र हामीसामु छैन, शोक, रोग र भोकको दलदलमा परेका आमनेपालीलाई कसरी छिटोभन्दा छिटो र दिगो तवरबाट उत्थान गर्ने ? चुनौतीको विषय बनेको छ। यो अत्यन्त जटिल एवं विषम अवस्थामा हरेक तह र तप्का मन, वचन र कर्मले सहयोगी बन्नु तथा एकजुट हुनु राष्ट्रिय आवश्यकता बनेको छ। ■

प्रकाशक
नेपाल राष्ट्र बैंक गभर्नरको कार्यालय, जनसम्पर्क महाशाखा
बालुवाटार, काठमाण्डौं, फोन : ४४१९८०४, Ext.: ३६२
ईमेल : samachar@nrb.org.np, वेवसाईट : www.nrb.org.np

सम्पादक
केदारप्रसाद आचार्य

सम्पादन सहयोगी
सुरेश पन्त
सिर्जना श्रेष्ठ
नवीना ताम्राकार

मुद्रण : अक्सफोर्ड इन्टरनेशनल पब्लिकेशन, अनामनगर, काठमाडौं, *फोन नं.* ०१-४७७०६१३, ४७७०२५३